

УКРАЇНСЬКІ НАЦІОНАЛЬНІ МОРАЛЬНІ ЦІННОСТІ

Давньогрецький філософ Піфагор, видатний мислитель та математик стародавності, у своїй праці «Про державу» писав так: «Народи! Прагніть передусім мати добрі звичаї, ніж закони: звичаї є найпершими законами».

Якщо розглядати тріаду: економіка, політика, етика, – то в ідеальному випадку основою гармонійного розвитку суспільства повинна бути етика.

При організації будь-якого суспільства доречно говорити про національний менталітет. Частиною менталітету є національний характер. Зокрема, український національний характер припускає наявність деяких рис, які можуть робити істотне значення на всі сфери життя.

Національні моральні цінності – це історично зумовлені, створені конкретним народом погляди, переконання, ідеали, традиції, звичаї, обряди практичні дії, які ґрунтуються на загальнолюдських цінностях. Але вирізняють певні національні прояви, своєрідності в поведінці, які є основою соціальної діяльності людей конкретної етнічної групи [1].

Ціннісні орієнтації людини, суспільства, нації складаються історично, успадковуються поколіннями, збагачуються, вдосконалюються чи здрібнюють, розпорошуються ними. Це цілком стосується й моральних цінностей, які уособлюють культурне обличчя ХХІ століття. Мораль – вагома складова частина духовної культури етносу, нації; даний аспект її існування потребує ґрунтовного наукового розкриття. У плані дослідження та осмислення моральних цінностей українського народу особливо значущим і перспективним завданням видається аналіз відповідних поглядів селянства, адже історія для українців значною мірою виявилася «замкненою» на постаті хлібороба-трударя, представника сільської «мовчазної більшості». Не випадково вітчизняні історики, які досліджували селянську проблематику, здавна вдавалися в цьому зв'язку до термінів «народ», «українці». Додамо, що селянство принаймні до середини ХХ ст. становило більшість української нації, а це дає підстави говорити про українців як про націю переважно хліборобську не лише в історичному, а й в соціально-культурному, цивілізаційному аспекті [2].

В українському національному характері дослідники знаходять соціальний егалітаризм (прагнення до соціальної рівності), громадоцентризм, провінційність, загальну аполітичність, впертість, анархічність, здатність до мімікрії та пристосування («аби не гірше...») [3].

У відомих історичних умовах було в Україні пригоже поле до постання комплексу меншовартості (політичне поневолення із заперечуванням донедавна права на мовну окремішність, з накиненою назвою малоросів). Комплекс меншовартості збуджує тенденцію до

надолуження – компенсації чи надкомпенсації, яка може йти в різних напрямках: або знецінювання об'єктивної дійсності й утечі в етично-ідилічне мрійництво з вірою в утопію, або насолоди в мазохістичному бажанні ореолу страждання, або агресивності з бажанням помсти, жорстокості, кривавої відплати [4].

Щодо питання особливості християнської релігійної свідомості в історії України та вплив її на національну мораль, то християнські засади ментальності західної людини та становлення класичної західної економічної ментальності характерні й для історії України. Особливості православної етики праці, власності та багатства, що формували вітчизняну економічну культуру й економічну ментальність, надають змогу зрозуміти вітчизняну своєрідність, виробляти свої форми ринкової поведінки та ринкової культури, які є адекватними українським традиціям.

Ще одне цікаве питання – суб'єктивно-моральне розуміння неправди, справедливості й прав особистості, відношення до законів, яке представляє в цілому етичну систему народу. На думку Лефевра, існує дві етичних системи, що характеризують подання про справедливість. Ці подання «про перспективність неправди» для простоти виражаються у вигляді 2-х умовиводів:

- а) зло + добро = Добро.
- б) зло + добро = Зло.

Українці вважають що «Добро» завжди перемагає «Зло», і тому припустимі невеликі (за суб'єктивними оцінками) і «Зло» й «Неправда в порятуюнок». Навіть національний фольклор орієнтований на легковажне відношення до неправди. Згадаємо веселу українську пісню «Ти ж міні підманула, ти ж міні підвела». Прихильники другої етичної системи, наприклад, американці, не змішують поняття «Добро» й «Зло», і вважають, що неправда не може бути засобом досягнення гуманної мета.

Отже, у свідомості українців, поняття «закон» й «мораль» споконвічно розділені. Змішання у українців понять про справедливість і моральність приводить до заперечення законів як раціональних і справедливих.

Орієнтація на моральні норми розглядається як компенсаторний механізм «законослухняності» при недостатньо ефективній роботі правового апарата.

Список використаних джерел:

1. Кузьмінський А., Омелянко В. Л. Педагогіка родинного виховання / А. І. Кузьмінський, В. Л. Омелянко – К. : «Знання», 2006. – С. 12.
2. Разумцева Г. І. Морально-етичні погляди українського народу за фольклорними джерелами: аксіологічний аспект. Автореф. дис... канд. філософ, наук. – К. : 2004.
3. Землюк В. Етнопсихологічні й етнополітичні особливості ідентичності

- українців / Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України: Збірник наукових праць/ Г. І. Разумцева – К., 2007. Вип. 34. С. 107.
4. Янів В. Нариси до історії української етнопсихології / В. Янів – К., 2006. – С. 128–129.